

COĞRAFYA DERSLERİNDE HARİTA BECERİSİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ÖĞRETMEN TUTUMLARINA ETKİSİ

The Influence of the Applications for Maps on Teachers' Attitudes in Geography Lessons

Doç. Dr. Mehmet ÜNLÜ

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği
Anabilim Dalı, munlu@marmara.edu.tr

Uzm. Hatice AKSOY GÜNCEGÖRÜ

Coğrafya Öğretmeni
aksoyhatice80@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmada, Coğrafya derslerinde harita becerisi kazandırmaya yönelik uygulamaların, Coğrafya öğretmenlerinin tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul Üsküdar Henza Akın Çolakoğlu Lisesi'nde görev yapmakta olan beş Coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenler için geliştirilen anket ile uygulama sonrası derse yönelik tutumları ölçülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgular şunlardır:

1. Coğrafya öğretmenleri öğretim programındaki harita becerisi kazandırmanın önemini anladıkları ölçüde bu beceriyi öğrencilere kazandırma istekleri olumlu yönde değişmektedir.

2. Okulun teknolojik imkânlarının ve ders araç-gereçlerinin yetersizliği öğretmenlerin teknoloji destekli ders hazırlama ve uygulama isteklerini olumsuz yönde etkilemektedir.

3. Coğrafya öğretmenlerinin haritaların kalıcı öğrenmeye etkisi hakkındaki düşünceleri olumludur.

4. Harita becerisi kazandırmaya yönelik etkinliklerle işlenen bir coğrafya dersine yönelik düşünceler, geleneksel öğretim yöntemleri ile işlenen bir coğrafya dersinden daha olumludur.

Anahtar kelimeler: Coğrafya, Coğrafya Öğretimi, Harita, Harita Becerisi, Tutum

ABSTRACT

In this research, it is aimed to analyze the effect of implementation of getting the Geography teachers to acquire the map skills and their manners on the subject geography. The research sample is formed of five Geography teachers in İstanbul Üsküdar Henza Akın Çolakoğlu High School. Through the survey improved for teachers, their attitudes have been qualified after practice.

The findings from the research are below:

- 1. The more teachers' understanding the importance of teaching getting, the higher their intention is getting to help students.*
- 2. The poverty of tech possibility and equipments of a school affects poorly intention of teachers' planning and giving tutor backed up with tech.*
- 3. The view of teachers about map effect on long lasting learning is favourable.*
- 4. The ideas concerning with giving lesson with the activities aimed to get pupils acquire map skill are more positive than teaching lesson throuh traditional method.*

Key Words: *Geography, Geography Teaching, Map, Map Skill, Attitude*

I.GİRİŞ

Coğrafi çalışmalar insan ile doğa arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koyar. Coğrafyacılar insan ile doğa arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koymada coğrafya biliminin ilgi ve bağımlılık ile nedensellik prensiplerinden yararlanırlar. İlgi ve bağımlılık ile nedensellik prensipleriyle açıklanan olay, olgu ve özelliklerin belirli bir alandaki yayılışı ve bulunuş biçimleri de dağılış prensibi ile açıklanır. Coğrafyacıların olay, olgu ve özelliklerin dağılışını göstermede kullandıkları en önemli öğretim araçları da haritalardır.

Coğrafya derslerinde anlatılan birçok konu, olay, ya da bölgeyi yerinde görme imkânı yoktur. Dolayısıyla bunları öğretmek ve öğrenmek de güç olmaktadır. Bu nedenle coğrafya derslerinde konu ya da bölgeyle ilgili bilgileri görsel olarak ders ortamına getirmek oldukça önemlidir. Bu

ise ancak ders araç ve gereçleri yardımıyla mümkündür (Şahin, 2001, s. 64).

Coğrafyanın aletleri olan haritaları tam anlamıyla kullanmak, coğrafya biliminin öğretilmesinde önemli bir aşamadır. Coğrafyada haritasız bir anlatım, öğrencilerin konuları anlamakta güçlük çekmelerine yol açmakta ve ezberciliğe yönelmektedir. Bu nedenle haritalar, coğrafya konularının anlayarak öğrenilmesinde büyük rol oynamaktadırlar. Coğrafya eğitimi ve öğretiminde, birinci derecede rol oynayan haritaların okunması kadar hazırlanması da önemlidir. Haritalar ne kadar iyi hazırlanmışsa, coğrafya o kadar iyi açıklanır. Haritalar ne kadar doğru kullanılırsa, coğrafya o kadar iyi anlaşılır (Ünlü, Üçışık ve Özey, 2002, s.9).

Bilgisayar destekli eğitim aşamasına gelindiği var sayılan günümüzde henüz harita kullanmadan ders yapan coğrafya öğretmenlerine rastlanması, coğrafya eğitimi ilkeleriyle çelişen bir durumdur. Bu coğrafya eğitiminde mekân analizinde öğrencilerimizi ne kadar yetersiz yetiştirdiğimizin bir göstergesidir. Coğrafya çalışmaları ve uygulamaları, coğrafi temsil, araç ve tekniklerin kullanımını gerektirir. Coğrafi temsilleri ana olarak haritalardan oluşur ve model küre, grafik ve diyagramlar ile hava fotoğrafları ve uydu tarafından üretilen görüntüleri içerir (Taş, 2008, s.137). Gelişen ve değişen dünyamızda öğretmenlerimizin öğrenme ortamını etkin kılmak ve 21. yüzyıl bireylerini yetiştirebilmek için gösterdikleri uğraşta, öğretim teknolojilerinin ve öğretim materyallerinin yeri ve önemi yadsınamaz bir gerçektir. Hızla değişen ve gelişen dünyada bireylerin bilgiyi tek bir kaynaktan almaları ve ezberlemeleri beklenmemekte, bilgiye ulaşma yollarını bilen, bunları kullanabilen ve karşılaştığı sorunlar karşısında bilgiyi kullanarak çözüm yöntemlerini oluşturabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bireylerin bu özellikleri kazanmalarında, öğretmenlerin etkin ve etkileşimli öğrenme ortamlarını tasarlamalarında, öğretim teknolojileri ilkelerine uygun olarak hazırlanmış öğretim materyallerinin kullanımı ayrı bir önem taşımaktadır (Şahin, Yıldırım, 1999, s.1).

Yakın bir zamana kadar ders araç gereçleri konusunda en önemli sorunlardan birisini haritalar oluşturmaktaydı. Pek çok okulda coğrafya öğretmenleri derslerde coğrafya konularının öğretiminde yararlanacakları

COĞRAFYA DERSLERİNDE HARİTA BECERİSİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ÖĞRETMEN TUTUMLARINA ETKİSİ

haritaları bulmakta zorluk çekmekteydi. Buna kaynak yetersizliği neden olduğu gibi gerek idarecilerin gerekse ders öğretmenlerinin sorunun çözümünü erteleyişleri de başka bir sebep olarak eklenebilir. Oysa yeni coğrafya öğretim programı, günümüz teknolojilerini iyi bilen, gerektiğinde kendi haritalarını kendisi hazırlayabilen; hatta aynı beceriyi öğrencilerine de kazandırabilen öğretmenleri hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak, gelişen mekânsal teknolojiler sayesinde artık daha kolay hale gelmektedir. Böylece hem öğretmenler hem de öğrenciler fiziki, beşeri ve ekonomik bileşenleri, coğrafyanın dağılışı ilkesi doğrultusunda gösterebilecekler, insan ve çevre arasındaki sebep sonuç ilişkilerini yorumlayabileceklerdir.

Coğrafya öğretiminde belki de en önemli sorun, öğrencilerin ve öğretmenlerin derse bakış açısıdır. Öğrenci bilgiler yığnında boğulmakta ve bu bilgileri pratik yaşamla bağdaştırılamamaktadır. Öğrencilerin çoğu coğrafya dersine zor ya da sıkıcı bir ders gözüyle bakmakta bu da dersteki verimi düşürmektedir. Coğrafya öğretim programı, öğretmene bu konuda yardımcı olmalıdır. Gelişen dünya standartlarına uygun ve yeterli hazırlanmış bir program, iyi donanımlı bir eğitimci ve yeterli araç gereçler uygulama eksikliğini ortadan kaldırabilir. Bu dersin aslında genel olarak öneminin anlaşılmasını, belki anlatılamaması görünmeyen ama en büyük sorundur (Akınoğlu, 2005, s.80).

Öğretmenlik mesleği kendi içinde sürekli yenilikleri barındırmak zorundadır. Bir öğretmen ilk aldığı eğitim ile meslek yaşamını dolduramaz. Çünkü gelişen ve küçülen dünyada öğretmenin bu gelişim ve küçülmeye ayak uydurması şarttır. Bu uyum öğretmenin, yeni yayınları takip etmesi, hizmet içi kurslara katılması, yeni mezunlar ile zümre çalışmalarında iletişime açık olması ve teknoloji kullanımına ön yargısız yaklaşmasından geçer (Çalışkan, 2002, s.137).

Öğretmenlerin kabiliyetleri ve performansları kişiden kişiye ve zaman içerisinde değişmekte ve her zaman istenen ölçüde olamamaktadır. Öğretmenlerin derse karşı bakış açılarının yanı sıra öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin de farklılık göstermesi eğitimde önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi meslektaşlarımızın kendi branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim programlarına yeterince katılmamalarıdır. Hangi branştan olursa olsun; nitelikli bir öğretmen kendini sürekli yenileyebilmeli, alanındaki

gelişmeleri takip edebilmelidir. Niçin bu dersi öğrettiğini, teoride ve uygulamada öğrencilerine ne gibi yararlar sağlayacağını bilmeli ve buna önce kendisi inanmalıdır. Çağın değişen koşulları, her alanda gelişen teknolojik gelişmeler coğrafya öğretiminde de çağdaş, öğretim yöntemlerini beraberinde getirmiştir. Bir nevi mekan bilimi olan coğrafya, mekanı algılamada ve algılatmada, mekandaki değişim ve gelişimleri göstermede haritaları maksimum düzeyde kullanmayı gerektirir. Bu yüzden öğretmenler bu haritaları kullanmakla yetinmemeli kendi haritalarını da üretebilmelidir. Coğrafya öğretmenleri öğretim programının öngördüğü etkinlikleri gerçekleştirebilmek için yeni öğretim yöntem ve tekniklerini öğrenmede ve uygulamada istekli olmalıdır. Kuşkusuz her meslek grubunda tecrübeler, yeni öğrenmeler ve uygulamalarla profesyonelliğe götürür. Ancak bir coğrafya öğretmeni daha sınıfa adımını atmadan materyallerle desteklenmiş bir ders nasıl anlatılır sorusunu en iyi şekilde cevaplandırabilmeli ve uygulayabilmelidir. Bu da ancak fakültelerdeki öğretim elemanlarının girişimleri ile oluşturulacak coğrafya laboratuvarlarında CBS dahil en yeni öğretim teknik ve yöntemlerinin öğretmen adaylarına öğretilmesi ile mümkün olur. Böylece coğrafya öğretmenleri, coğrafi bilgilerini en güzel görsellerle, kendi ürettikleri haritalarla destekleyerek öğrencilerine coğrafyayı öğretirken aynı zamanda bu dersi sevdirebilir.

Coğrafya derslerinde harita becerisini kazandırmaya yönelik uygulamaların ardından öğretmenlerin bu derse yönelik tutumları ve algılamaları olumlu yönde değişecektir. Bu hipotezin doğrulanması için araştırma modellerinden tarama modeli kullanılacaktır. Bu amaca yönelik söz konusu becerinin gelişimini destekleyen ders içerikleri hazırlanıp uygulanacaktır; sonrasında ilişkisel tarama modeli kullanılarak şu sorulara cevap aranacaktır:

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin Coğrafya Dersi Öğretim Programını anlama düzeyleri ile öğrencilere harita becerisini kazandırma istekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Okulun teknolojik imkânlarının yeterlilik düzeyi ile araştırmaya katılan öğretmenlerin teknoloji destekli harita becerisini uygulama istekleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Haritaların kalıcı öğrenme üzerindeki etkisi nasıldır?

- Geleneksel öğretim yöntemleri ile anlatılan bir ders ile harita becerisi ile ilişkilendirilmiş bir dersin niteliği arasında anlamlı bir fark var mıdır?

-

III. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmada, Ortaöğretim 9., 10. ve 11. sınıflarda farklı alanlarda öğrenim gören öğrencilere harita becerisi kazandırmaya yönelik uygulamalar sonrası, uygulamayı gerçekleştiren coğrafya öğretmenlerinin derse yönelik tutum ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Bu yöntem araştırma konusu ve verilerin doğasına uygunluğu nedeniyle tercih edilmiştir. Tarama yöntemi, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2010,s.77).

3.2. Evren ve Örneklem/ Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini İstanbul Üsküdar Henza Akın Çolakoğlu Lisesi'nde görev yapmakta olan 5 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Elde edilen bulgu ve yorumlar, Üsküdar ilçe sınırları içinde yer alan aynı tür okullarda görev yapan coğrafya öğretmenlerine genellenecektir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma modeli gereği mevcut durumun ortaya konulması, yorumlanması için gözlem tekniğinin yanı sıra anket metodundan yararlanılmıştır.

Anket, belli bir amaç ve plana göre düzenlenmiş soru listesidir. Ankette az ya da çok soru olabilir. Bunlar genellikle geniş kitlelere uygulanırlar ve sonuçlar üzerinde istatistik değerlendirmeler yapılır. Eğitim araştırmalarında en çok kullanılan metot anket metodudur. Bunun en önemli nedeni, anket metodunun kolay uygulanabilir olmasıdır. Yapılacak olan araştırma konusunun ve amaçlarının geniş çaplı oluşu da anket metodunu kullanmamızın bir diğer sebebidir.

Çalışmanın amacına yönelik verilerin toplanması için öğretmenlere uygulanmak üzere anket geliştirilmiştir. Veri toplama aracında 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Öğretmenlerin düşüncelerini ortaya koymak üzere hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel ve mesleki bilgileri edinmeye yönelik sorular bulunurken ikinci bölümde, öğretmenlerin harita becerisi kazandırmaya yönelik uygulamalar ile ilgili düşüncelerini ortaya koyabilecek önermeler bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecine başlamadan önce, ilgili kurumlardan gerekli izin yazılarının alınması işlemleri gerçekleştirildi. Anket uygulaması öncesinde etkisi araştırılmak istenen, harita becerisi kazandırmaya yönelik ders etkinlikleri öğrencilerle birlikte yapılmıştır. Sonrasında anketlerin uygulanması aşamasına geçilmiştir. Okulda görev yapmakta olan beş coğrafya öğretmenin hazırlanan anketlerle görüşleri alınarak veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.5. Verilerin Çözülmesi

Araştırmada verilerin istatistiksel analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Değerlendirmede tarama modelinde uygulanan tek değişkenli çözümler için yüzde (%), frekans (f), ortalama ve standart sapmalar hesaplanmıştır. Bu doğrultuda Öğretmenlere uygulanan anketlerin ölçek maddelerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri tek tek gösterilmiştir. Bu değerler, ilgili araştırma soruları ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

IV. BULGULAR

Çalışmada elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda düzenlenen anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlerine yer verilmiştir. Burada bulgular önce örneklem grubunun genel yapısını tanıtıcı frekans ve yüzde dağılımlarına kısa açıklamaları ile birlikte yer verilmiştir. Daha sonra ise anket ile elde edilen veriler araştırmanın amaçları ve bu amaçların sunulduğu sırasına göre istatistiksel analizlere tabi tutularak sunulmuştur.

COĞRAFYA DERSLERİNDE HARİTA BECERİSİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ÖĞRETMEN TUTUMLARINA ETKİSİ

Tablo 4.1.6. Öğretmenlere Yönelik Ölçek Maddelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri			
Ölçek maddeleri	N	\bar{x}	Ss
17) Okulda haritalarla donatılmış bir coğrafya sınıfının oluşturulmasının mesleki verimliliğimi artıracığını düşünüyorum.	5	5,00	0,00
8) Harita becerilerine yönelik etkinlikler içeren bir derste daha zevkli bir öğretim-öğrenim ortamı oluşur.	5	4,80	0,45
9) Haritasız geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı coğrafya dersi öğretmen ve öğrenciler için genellikle sıkıcı olur.	5	4,80	0,45
12) Harita, küre vb. görsel araç gereçlerle işlenen bir dersin öğrenmede kalıcılığı artıracaktır.	5	4,80	0,45
11) Sınıflarda projeksiyon aleti olması halinde harita becerisini kazandırabilecek daha zengin dersler hazırlayabileceğimi düşünüyorum.	5	4,60	0,55
2) Coğrafya öğretim programını anladığımı düşünüyorum ve programın önerdiği harita becerilerini derslerimde kazandırmaya çalışıyorum.	5	4,00	0,71
4) Harita kullanma konusunda kendimi yeteri kadar istekli buluyorum.	5	4,00	0,71
10) Sınıflar çok kalabalık olduğundan harita kullanmakta güçlük çekiyorum.	5	4,00	1,22
16) Okuldaki teknik yetersizlikler harita becerilerini kazandırmaya yönelik dersler hazırlamama engel olmaktadır.	5	4,00	1,22
1) Coğrafya öğretim programı, harita becerisini kazandırmak için uygun ve yeterlidir.	5	3,60	1,14
3) Ders kitapları harita becerisini kazandıracak etkinlikler yönüyle zengindir.	5	3,60	1,14
15) Her derste haritalar hazırlamak öğrencide bıkkınlığa yol açabilir.	5	3,00	1,00
14) Her ders harita kullanmak, harita yorumlatmak öğrencide bıkkınlığa yol açabilir.	5	2,40	0,89
5) Okulda coğrafya derslerinde kullanabileceğim yeteri kadar harita bulunduğunu düşünüyorum.	5	2,20	1,10
7) CBS programları dışındaki programlarla kendi haritalarımı üretilip coğrafya derslerinde kullanabiliyorum.	5	2,00	0,00
13) Harita olmadan da anlatım, soru cevap gibi geleneksel öğretim yöntemleri ile başarılı bir öğretim ortamı oluşturur.	5	2,00	0,00
6) CBS programlarını kullanarak kendi haritalarımı üretebiliyorum	5	1,60	0,55

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Coğrafya dersine yönelik görüşlerini belirlemek üzere yapılan anket çalışması maddelerine verilen yanıtlar analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin en fazla katılım gösterdikleri madde 17 numaralı madde (ortalama: 5,0) iken en az katılım gösterdikleri madde ise 1,60 ortalama ile 6 numaralı maddedir. Yukarıda yer alan tabloda maddeler ortalamalarına göre sıralanmıştır. Ayrıca, 10, 16, 1 ve 3 numaralı maddelerde standart sapma değeri daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, bu maddelerde öğretmenlerin görüşlerinin birbirlerinden daha çok farklılaştığı şeklinde yorumlanabilir. 17 numaralı maddede de sapma 0,00 olarak

belirlenmiştir. Bu durum öğretmenlerin bu maddede aynı cevabı verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Puanlarının Analizleri

4.2.1. Araştırmanın Birinci Amacına Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci amacı, Coğrafya öğretmenlerinin CDÖP (Coğrafya Dersi Öğretim Programı)'nı anlama düzeyleri ile öğrencilere harita becerisini kazandırma istekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını ortaya koymaktır. Bu maksatla öğretmenlere uygulanan anketin ilgili maddelerine ait bulgular tablo-1.'de gösterilmiştir.

<i>Tablo 1. Öğretmenlere Yönelik 1. ve 2. Ölçek Maddelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>			
Ölçek Maddeleri	N	\bar{X}	ss
1.Coğrafya öğretim programı, harita becerisini kazandırmak için uygun ve yeterlidir.	5	3,60	1,14
2.Coğrafya öğretim programını anladığımı düşünüyorum ve programın önerdiği harita becerilerini derslerimde kazandırmaya çalışıyorum.	5	4,00	0,71

Araştırmaya katılan beş Coğrafya öğretmenin CDÖP (Coğrafya Dersi Öğretim Programı)'nı anladıkları ölçüde harita becerisini kazandırma isteklerini gösteren 2. ölçek maddesinin ortalaması 4,00'dır. Bu maddeye ait standart sapma değeri 0,71 olarak hesaplanmıştır. Bu durum 5 coğrafya öğretmeni içinde dahi düşüncelerin önemli ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Öte yandan 1. ölçek maddesine ait ortalama 3,60 iken; standart sapma 1,14'tür. Bu değerler, Coğrafya öğretmenlerinin harita becerisi kazandırma konusunda öğretim programının yeterliliğine tam olarak katılmadıklarını düşündürmektedir.

4.2.2. Araştırmanın İkinci Amacına Yönelik Bulgular

Araştırmamızın ikinci amacı, okulun teknolojik imkânlarının yeterlilik düzeyi ile öğretmenlerin teknoloji destekli harita becerisini uygulama istekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını ortaya koymaktır. Bu maksatla öğretmenlere uygulanan anketin ilgili maddelerine ait ortalama ve standart sapma değerleri tablo-2'de gösterilmiştir.

COĞRAFYA DERSLERİNDE HARİTA BECERİSİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ÖĞRETMEN TUTUMLARINA ETKİSİ

Ölçek maddeleri	N	\bar{X}	ss
5) Okulda coğrafya derslerinde kullanabileceğim yeteri kadar harita bulunduğunu düşünüyorum.	5	2,20	1,10
11) Sınıflarda projeksiyon aleti olması halinde harita becerisini kazandırabilecek daha zengin dersler hazırlayabileceğimi düşünüyorum.	5	4,60	0,55
16) Okuldaki teknik yetersizlikler harita becerilerini kazandırmaya yönelik dersler hazırlamama engel olmaktadır.	5	4,00	1,22
17) Okulda haritalarla donatılmış bir coğrafya sınıfının oluşturulmasının mesleki verimliliğimi artıracığını düşünüyorum.	5	5,00	0,00

Tablo-2.'de görüldüğü üzere öğretmenlerin cevapları doğrultusunda 5, 11, 16 ve 17. ölçek maddelerine ait ortalama ve standart sapma değerleri, okulun teknolojik imkânlarının artması halinde öğretmenlerin de harita becerisini kazandırma isteklerinin artacağını göstermektedir. 5. ölçek maddesine ait 2,20'lik ortalama değer okulda mevcut haritaların yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. 11. maddeye verilen cevapların ortalaması 4,60 iken standart sapması 0,55'tir. 16. ölçek maddesinin ortalaması 4,00, standart sapması ise 1,22'dir. Bu durum, sınıflarda projeksiyon cihazı olmamasının ve diğer teknik yetersizliklerin büyük ölçüde harita becerisine yönelik dersler hazırlama ve sunma konusunda bir engel teşkil ettiğini göstermektedir. 17. Ölçek maddesi ise beş coğrafya öğretmenin de aynı görüşte olduğu maddedir (ortalama 5,00). Ders araç gereçleriyle dolu, teknolojik imkânlarla sahip bir coğrafya sınıfı oluşturulmasının mesleki verimliliği olumlu etkileyeceği verilen cevaplardan anlaşılmaktadır.

4.2.3. Araştırmanın Üçüncü Amacına Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü amacı, haritaların kalıcı öğrenme üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bu maksatla Coğrafya öğretmenlerine uygulanan anketlerin ilgili maddelerine ait ortalama ve standart sapma değerleri tablo-3.'de gösterilmiştir.

Ölçek maddeleri	N	\bar{X}	ss
12) Harita, küre vb. görsel araç gereçlerle işlenen bir dersin öğrenmede kalıcılığı artıracaktır.	5	4,80	0,45

Tablo-3'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin 12. ölçek maddesine verdikleri cevap 4,80 ortalama, 0,45 standart sapma değeriyle haritaların kalıcı öğrenme üzerindeki olumlu etkisini desteklemektedir.

4.2.4. Araştırmanın Dördüncü Amacına Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü amacı, geleneksel yöntemlerle işlenen bir coğrafya dersi ile harita becerileri ile donatılmış bir dersin niteliği arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaçla öğretmenlere uygulanan anketin söz konusu amaçla ilgili maddelerine ait ortalama ve standart sapma değerleri tablo 4.210.1.'de gösterilmektedir.

Tablo .4. Öğretmenlere Yönelik 8. ve 9. Ölçek Maddelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri			
Ölçek maddeleri	N	\bar{X}	ss
8) Harita becerilerine yönelik etkinlikler içeren bir derste daha zevkli bir öğretim-öğrenim ortamı oluşur.	5	4,80	0,45
9) Haritasız geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı coğrafya dersi öğretmen ve öğrenciler için genellikle sıkıcı olur.	5	4,80	0,45

Tablo 4.'te görüldüğü gibi öğretmenlere uygulanan anketin 8. ve 9. maddelerinin ortalamaları 4,80 standart sapma değerleri ise 0,45'tir. Bu durum, coğrafya öğretmenlerinin geleneksel öğretim yöntemlerinden ziyade harita becerileri kazandırmaya yönelik etkinliklerle hazırlanmış derslerin daha nitelikli olacağını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Coğrafya derslerinde harita becerisi kazandırmaya yönelik uygulamaların, öğretmenlerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını etkisini incelediğimiz bu çalışmada, araştırma amaçları ile ilgili analiz sonuçları aşağıda sırasıyla belirtilmiştir.

- Araştırmanın birinci amacı ile ilgili analiz sonuçlarına göre, öğretmenlerin harita becerisi kazandırma istekleri ile CDÖP'ni anlama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre Coğrafya öğretmenleri öğretim programının harita becerisi kazandırmanın önemini anladıkları ölçüde bu beceriyi öğrencilere kazandırma istekleri olumlu yönde değişmektedir.

COĞRAFYA DERSLERİNDE HARİTA BECERİSİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ÖĞRETMEN TUTUMLARINA ETKİSİ

- Araştırmanın ikinci amacı ile ilgili analiz sonuçlarına göre, okulun teknolojik imkânlarının yeterlilik düzeyi ile öğretmenlerin teknoloji destekli harita becerisini uygulama istekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre okulun teknolojik imkânlarının ve ders araç-gereçlerinin yetersizliği öğretmenlerin teknoloji destekli ders hazırlama ve uygulama isteklerini olumsuz yönde etkilemektedir.

- Araştırmanın üçüncü amacı ile ilgili analiz sonuçlarına göre haritaların kalıcı öğrenme üzerinde önemli bir etkisi vardır. Buna göre öğretmenlerin haritaların kalıcı öğrenmeye etkisi hakkındaki düşünceleri olumludur.

- Araştırmanın dördüncü amacı ile ilgili analiz sonuçlarına göre, geleneksel öğretim yöntemleri ile işlenen bir coğrafya dersi ile harita becerisi kazandırmaya yönelik etkinliklerle işlenen bir coğrafya dersi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre coğrafya öğretmenleri, harita becerisi kazandırmaya yönelik etkinliklerle işlenen derslere daha olumlu bakmaktadırlar.

5.2. Öneriler

- Yenilenen Coğrafya Dersi öğretim Programı, bu dersin artık daha çağdaş, teknolojiden daha fazla yararlanılabilen, öğrencilerin daha çok sevebilecekleri ve hayata aktarabilecekleri bir ders olması için uygulayıcılara geniş bir vizyon getirmiştir. Ancak her konuda olduğu gibi, Coğrafya ilminin hak ettiği yere gelmesi, bu ilim içinde harita kullanımı ve harita becerilerinin yerleşmesi için zamana ihtiyaç vardır.

- Kuşkusuz burada haritaların doğru ve etkili kullanımında, öğretme-öğrenme etkinliklerinin uygulayıcısı olan öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Coğrafya öğretmenin görevi sadece mevcut olan konuyla ilgili haritaları derste kullanmak değil, kendisini mesleğinin gerektirdiği teknolojik gelişmeler konusunda geliştirmektir. Böylece öğretmen gerektiğinde her konu ile ilgili kendi haritalarını, grafiklerini, tablolarını dijital ortamda hazırlayabilir. Özellikle son yıllarda gelişen, ve uygulamaları CDÖP’ında bazı kazanımlarda tavsiye edilen CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) kullanabilen öğretmenler daha nitelikli eğitim-öğretim ortamları yaratmak ve öğrencilerine olumlu örnek oluşturmak suretiyle mesleklerinde bir adım öne geçmiş sayılmaktadırlar.

-Coğrafya Dersi Öğretim Programı hala öğretmenler tarafından tam olarak anlaşılammıştır. Anlaşılmiş olsa bile uygulamada yaşanan

sıkıntılar bu kanıyı uyandırmaktadır. Okulların fiziki koşullarının uygun olmaması sebebiyle yaşanan olumsuzluklar öğretmenlerde programın işlerliği konusunda tereddütler oluşturmaktadır. Ama yeni Coğrafya eğitim-öğretim yaklaşımının derslerde olabildiğince uygulanması gerekmektedir. Bu bilincin oluşması için gerekirse öğretmenlerin sık sık seminer ve hizmet içi eğitimlere alınması sağlanmalıdır.

- Okulun fiziki imkânlarının yetersiz olması, sınıf mevcutlarının kalabalık olması gibi faktörler Coğrafya öğretiminde motivasyon eksikliğine neden olmaktadır. Hem öğretmen hem de öğrenci için geçerli olan bu durum derse yönelik tutumu da etkilemektedir. Ancak son zamanlarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Fatih Projesi kapsamında sınıflara takılmaya başlanan akıllı tahtaların tüm ülkede gerçekleşmesi halinde fiziki imkânlar konusunda en önemli sorunlardan birisi çözümlenmiş olacaktır.

- Araştırmamızda öğretmenlerimizin, yeni yöntem ve yaklaşımlara, coğrafya eğitimindeki beceri, teknik ve uygulamalara uzak oldukları gözlenmiştir. Buradan hareketle öğretmenler yeni öğretim teknolojileri konusunda özellikle de coğrafya öğretiminde yararlanacakları teknolojiler alanındaki gelişmeleri takip etmelidirler. Teknolojik ders araç gereçlerini kullanma, özellikle de kendi görsellerini ve haritalarını hazırlayabilecekleri bilgisayar teknolojilerini, programlarını öğrenme ve aktif olarak kullanma konusunda kendilerini geliştirmeli ve öğrencilerine örnek teşkil etmelidirler.

- Üniversitelerdeki öğretmen adayları da alan bilgisi yönünden yeterli; bilginin kullanılabilirliği, bir şekilde genişletilmesi ve aktarımı bakımından sistemli bir şekilde yetiştirilmelidirler.

- Coğrafi Bilgi Sistemleri son yıllarda Coğrafya ilmini ve dersini çok farklı bir boyuta taşımıştır. Öğretim programında da bazı kazanımlarda tavsiye niteliğinde olan CBS uygulamaları, önümüzdeki eğitim-öğretim yıllarında zorunlu hale gelebilecektir. Bu bağlamda Coğrafya Öğretmenleri CBS kullanarak ürettiği haritalarla öğrencilerine harita becerisi kazandırabilecektir. Bunun için öğretmenlere CBS eğitimi şimdiden hızlı bir şekilde vermeye başlanmalıdır. Son yıllarda İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde İstanbul'daki Coğrafya öğretmenlerine verilen bu eğitim, tüm ülke genelindeki Coğrafya öğretmenleri için yaygınlaştırılmalıdır.

COĞRAFYA DERSLERİNDE HARİTA BECERİSİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ÖĞRETMEN TUTUMLARINA ETKİSİ

- Kuşkusuz CBS kullanımı öğretmen merkezli bir etkinlik olarak kalmamalıdır. Öğrenciler de en azından harita için veri elde aşamasında onlara sürece dahil edilmelidir. Böylece öğrenciler, mekânsal analiz becerisi ile birlikte araziden veri elde ederek Coğrafya öğretiminin temel becerilerinden biri daha olan arazi çalışması becerisini de kazanmış olacaklardır.

KAYNAKLAR

- Akınoğlu, O. (2005). Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (12), s.80.
- Çalışkan, V. (2002). İlköğretim ve Ortaöğretimdeki Coğrafya Konuları ve Kitaplarındaki Sorunlar ve Öneriler. 9–12.07.2002 Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı Bildiriler Kitabı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Şahin, C. (2001). *Türkiye’de Coğrafya Öğretimi. (Sorunlar-Çözüm Önerileri)*. Ankara: Gündüz Eğt. Yay.
- Şahin, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taş, H.İ. (2008). Zihin Haritaları, Harita Okuma ve Görselleştirme. Ramazan Özey, Ali Demirci. *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar. (s.133-169)*.İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Ünlü, M., Üçışık ve S., Özey, R. (2002).Coğrafya Eğitim ve Öğretiminde Haritaların Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5, 9-25.